

Topical issues of education

Collective monograph

The monograph is included in scientometric database RSCI

RSCI / РИНЦ
Science Index

Pegasus Publishing,
Lisbon, Portugal
2018

Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal

Topical issues of education

Science editor:

Drobyazko S.I.

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Professor of RANH

Reviewers:

Valeriy Okulich-Kazarin,

*Doctor of Educational Sciences, Professor Pedagogical University of Cracow
(Poland)*

Zharovtseva Tatyana Hryhorevna,

*Doctor of Educational Sciences, Professor
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*

Topical issues of education: Collective monograph. - Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal, 2018. - 260 p.

ISBN 978-972-8356-9-82

Modern educational system is characterized by dramatic changes in all of its links, aimed at achieving a new quality of education. The concept of modernization of education and strategy define the main priorities of these changes - update the objectives and content of education, educational methods and technologies based on the latest achievements of science teaching and innovative approaches to improve it. The book This textbook contains material that reveals the reasons for the need of educational innovations and their implementation in a professional school in modern conditions; the basic concepts, theories and concepts on which they are based; the nature and patterns of pedagogical innovations.

Collective monograph is intended for politicians, scientists, entrepreneurs, teachers, postgraduate students, students, in the field of educational technology specialists.

ISBN 978-972-8356-9-82

© 2018 Pegasus Publishing, Lisbon, Portugal®

© 2018 Authors of the articles

CONTENT

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ДО МАГІСТРАТУРИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДО ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ. ПЕТЬКО Л. В.	5
МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЄВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ДИДАКТИКИ. КУШНІРУК С.А.	36
МОДЕЛЬ ПРЕДМЕТНО-ОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА НАВЧАННЯ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН (НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОНСТРУЮВАННЯ І МОДЕЛЮВАННЯ ОДЯГУ»).	
ГУМЕНЮК Т. Б.	53
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ФАХОМ. ТУРЧИНОВА Г. В.	70
PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS: WORLD EXPERIENCE. BEZLYUDNA VITA.	85
ВЕКТОРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА. СПІВАК Я. О.	100
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ. МАТВІЄНКО О. В.	114
КОМПЕТЕНТІСНО СПРЯМОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ. ОВСІЄНКО Л. М.	130
КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ У ФОРМУВАННІ МОВНО-МОВЛЕННЄВОЇ ОСОБИСТОСТІ. КУЛИК О. Д.	148
СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ ПІДЛІТКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ. КРАВЕЦЬ Н. П.	163
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ЧЕРНІГІВЩИНИ В Х – ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІІ СТОЛІТТЯ. КАРПОВА І. Г.	178

КОМПЕТЕНТІСНО СПРЯМОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Овсієнко Людмила Миколаївна,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри української мови
Київський університет імені Бориса Грінченка

Сутність понять «компетентність» і «компетенція» у лінгводидактичній парадигмі. На сучасному етапі становлення національної системи освіти України важливим її завданням є впровадження в навчальний процес особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, розвиток у студентів логічного мислення, засвоєння загальних методів наукового дослідження, забезпечення зростання рівня духовної й загальної культури, розвитку особистості [50], її пізнавальних здібностей і фахових компетентностей.

У матеріалах Болонського процесу зазначається, що використання терміна «компетентність» для визначення цільових установок вищої освіти знаменує зрушення від суто академічних норм оцінювання до комплексної оцінки професійної й соціальної готовності випускників вишів, зокрема педагогічних. Це сприяє трансформації системи вищої освіти в напрямку більшої адаптації до світу праці в довгостроковій перспективі, а також до отримання освіти впродовж усього життя.

Світова освітня практика стверджує, що поняття «компетентність» є ключовим в оновленні змісту навчання, оскільки має інтеграційну природу, об'єднує знання, навикову й інтелектуальну складники сучасної освіти.

Останнім часом науковці широко тлумачать терміни «компетентність» і «компетенція», обґрунтовуючи обсяг, структуру і зміст кожного окремо. Варто відзначити, що єдиних визначень цих термінів на сьогодні немає. До того ж, уточнення потребують відношення між вищезазначеними ключовими поняттями.

У деяких наукових працях, терміни «компетенція» і «компетентність» вживаються як синоніми (Дж. Равен), у інших вони чітко розмежовуються (В. Краєвський, А. Хуторський). На думку Н. Нагорної, така невідповідність виникла внаслідок неточного перекладу рекомендацій Ради Європи, коли англійське «competency» помилково перекладалося на співзвучне «компетенція». Причиною цього є відповідність двох українських еквівалентів: *компетенція* і *компетентність*, одному англійському – *competency(e)* [23, с. 266]. М. Головань відзначає, що в англійських джерелах застосовується також слово «competency», яке має ті ж значення, що й «competence». Крім того, на основі аналізу етимологічної інформації тлумачного словника, «competency» походить від латинського «competentia», а це означає, що його потрібно перекладати як «компетенція» [8, с. 225]. Н. Бібік також вважає однією з причин неточний переклад з іноземної мови: «запозичення термінології із зарубіжних видань через неточність перекладу внесло безліч

непорозуміння у з'ясуванні явищ, які ... не є новими ні для української термінологічної традиції, ні для педагогічної дійсності» [3, с. 46].

На основі аналізу наукової літератури, наведемо основні підходи до трактування понять «компетенція» й «компетентність». У тлумачних словниках термін «компетентність» визначається як поінформованість, обізнаність, авторитетність [6, с. 560].

Г. Коджаспірова у Словнику з педагогіки цей термін трактує як «особисті можливості посадовця і його кваліфікацію, що дозволяє брати участь у розробці певного кола рішень або вирішувати питання самому, завдяки наявності в нього певних знань, навичок; рівень освіченості особистості, який визначається ступенем оволодіння теоретичними засобами пізнавальної та практичної діяльності» [15, с. 133].

На думку А. Маркової, компетентність є «індивідуальною характеристикою ступеня відповідності вимогам професії; здатністю й умінням людини виконувати певні трудові функції» [21, с. 31].

Е. Зеєр компетентність аналізує як сукупність знань, умінь, досвіду, відображену в теоретико-практичній підготовленості до їх реалізації в діяльності на рівні функціональної грамотності [11]. Своєю чергою, І. Зязюн це поняття розглядає в соціально-педагогічному контексті й зазначає, що «компетентність як екзистенціальна властивість людини є продуктом її власної життєтворчої активності, ініційованої процесом освіти; як властивість індивіда вона існує в різних формах – як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення), як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей тощо» [12, с. 17].

Тож, О. Овчарук пропонує під компетентністю людини розуміти спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання [28, с. 2]. О. Савченко дотримується цієї ж думки, вказуючи, що «компетентність – це інтегрована здатність особистості, набута в процесі навчання [16, с. 53].

М. Пентилюк, розглядає компетентність як високий рівень кваліфікації особистості та стверджує, що «це здатність ефективно і творчо застосовувати знання у міжособистісних стосунках, виявляти індивідуальні вміння й навички» [16, с. 56]. Як сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, уміння, навички, способи діяльності), що задаються до певного кола предметів і процесів та необхідних для якісної, продуктивної діяльності щодо них, характеризує компетентність О. Кучай [20, с. 45].

О. Пометун трактує це поняття як інтегративне, що містить такі аспекти: готовність до цілепокликання, оцінювання, дії, рефлексії [35, с. 68]. На думку М. Головань, компетентність – це деяка відчужена, наперед задана вимога до підготовки особи (властивості або якості, потенційні здатності особи), наперед задана вимога щодо знань та досвіду діяльності у певній сфері [8, с. 227].

Н. Голуб, із думкою якої варто погодитися, аналізуючи компетентність в освітній галузі, доводить, що її «слід розглядати як характеристику людини, що завершила навчання на певному етапі» [16, с. 54]. Науковець зазначає, що кожна компетентність – це особистісна характеристика, яка формується, проявляється

в дії, поведінці людини і передбачає наявність у структурі п'ятьох компонентів: знання змісту, досвіду застосування знань у діяльності в різноманітних ситуаціях; ціннісно-сміслового ставлення до змісту; емоційно-вольового регулювання процесу прояву компетентності; мобілізації готовності, занурення в діяльність (Н. Голуб).

Усі запропоновані вченими визначення не суперечать одне одному, а є взаємодоповнюючими.

Розглядаючи різні погляди на компетентність в освіті, не можемо не звернути увагу на *комунікативну*, яка має особливе значення в житті кожної людини. Комунікативна компетентність є невід'ємним складником структури змісту освіти й передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та вміннями застосовувати відповідні знання у практичній діяльності. Як зазначає Г. Шелехова, «комунікативна компетентність передбачає вміння взаємодіяти з людьми й подіями, працювати в групі, презентувати себе засобами мовленнєвої комунікації; вона виражається в умінні самостійно вступати в контакт з будь-яким типом співрозмовника, ураховуючи його особливості; підтримувати контакт у спілкуванні, дотримуючись норм і правил спілкування; слухати співрозмовника, виявляючи повагу до думки іншого; висловлювати, аргументувати і в культурній формі обстоювати власні погляди, стимулювати співрозмовника до продовження спілкування; грамотно розв'язувати конфлікти у спілкуванні; оцінювати успішність ситуації спілкування» [16, с. 59].

Таким чином, поняття «компетентність» можна трактувати як результат навчальної діяльності особистості, здатність реалізовувати набуті знання, уміння й навички в практичній діяльності та різних життєвих ситуаціях. Це особистісна характеристика фахівця, який володіє низкою відповідних компетенцій.

Як уже зазначалося, досить часто терміни «компетентність» і «компетенція» ототожнюють, уживаючи їх як синоніми. Однак це не тотожні поняття, а різнорівневі, взаємопов'язані і взаємозалежні між собою, адже кожне з них має своє значення.

Укладачі Великого тлумачного словника української мови «компетенцію» пояснюють як «добру обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи» [6, с. 560]. Тоді як, у наукових позиціях В. Краєвського й А. Хуторського спостерігаємо більш чітке визначення поняття. На їхню думку, компетенція – це «коло питань, у яких людина добре обізнана, має пізнання і досвід; ... поєднання відповідних знань і здібностей, що дають підставу обґрунтовано говорити про певну сферу й ефективно діяти в ній; володіння людиною відповідною компетенцією, що включає його особисте ставлення до неї та предмета діяльності» [19, с. 4].

В. Шадриков визначає компетенцію як якість особистості або сукупність якостей, мінімальний досвід діяльності в заданій сфері [44, с. 29].

Як уміння мобілізувати в конкретній ситуації отримані знання та досвід, з урахуванням зовнішніх обставин; деяку загальну здатність людини, що базується на її знаннях, досвіді, цінностях і здібностях та яка не зводиться ні до конкретних

знань, ні до навичок, а проявляється як можливість встановлення зв'язку між знанням та ситуацією, характеризує компетенцію С. Шишов [45, с. 43].

На думку Л. Мамчур, «компетенція – це чітко окреслені знання, які повинна мати особа, коло питань, у яких вона має бути обізнана і які необхідні для успішної практичної діяльності відповідно до загальновизначених норм, законів, правил» [16, с. 55].

Між трактуванням аналізованих термінів існують істотні відмінності. На думку В. Калініна, компетентність є більш ширшим поняттям, яке характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця [13, с. 8]. Однак із ним не погоджується М. Головань, стверджуючи, що поняття «компетенції» пов'язане зі змістом сфери діяльності, а «компетентність» завжди стосується особи, характеризує її здатність якісно виконувати певну роботу. Ці поняття «знаходяться в різних площинах» [8, с. 230].

О. Кучай зазначає, що компетентність – це володіння людиною відповідною компетенцією, що охоплює його особисте ставлення до неї та предмета діяльності. Окрім того, дослідник наголошує, що, хоча поняття «компетентність» і «компетенція» розмежовані у визначенні, однак сукупно вони відображають цілісність і збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності людини [20, с. 45].

На противагу вищезазначеній думці А. Богуш стверджує, що термін «компетенція» використовується там, де мова йде про навчання і виховання, а «компетентність» є комплексною характеристикою особистості, яка вбирає в себе результати попереднього психічного розвитку [42]. Через що, М. Пентилюк поділяє цю думку і додає, що компетентність може виявляти людина, яка має конкретні знання у певній галузі, але виявляє їх за допомогою мови [34, с. 51]. Іншими словами, «компетенція» – це комплекс відповідних знань, а «компетентність» – здатність ефективно і творчо володіти цими знаннями у міжособистісних стосунках, тобто компетенція реалізується в компетентності.

Узагальнюючи вищезазначене, можемо стверджувати, що компетенція – це очікувані й вимірювані досягнення (знання, уміння, навички, ціннісно-емоційні ставлення, поведінкові норми тощо), що підтверджують здатність людини виконувати певні дії самостійно й відповідають суспільному замовленню. А *компетентність* (те, що властиве), на нашу думку, варто розглядати як володіння *компетенціями* (потенційними регламентованими характеристиками).

Комунікативна компетентність як складник фахової компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури. Комунікативна компетентність належить до ключових, тобто таких, що мають особливе значення у житті людини, тому її формуванню варто приділяти ретельну увагу.

Проблема формування комунікативної компетентності є актуальною в різних галузях педагогічної науки. Однак говорити про узгодженість позицій у цьому руслі ще зарано. Наприклад, до цього часу існують відмінності між

трактуванням термінів «комунікативна компетентність» і «комунікативна компетенція».

Так, Л. Мамчур вважає, що «комунікативна компетентність є виробленою й розвинутою здатністю людини налагоджувати й підтримувати необхідні контакти в суспільному спілкуванні; сукупністю знань, умінь і навичок щодо використання вербальних і невербальних засобів для адекватного сприйняття й відображення дійсності в різноманітних комунікативних ситуаціях; системою набутого досвіду комунікативного спілкування. Комунікативно компетентна особистість має не тільки оволодіти досягненнями культури власного народу, а й розуміти людей інших національностей, релігій, культур, мов, рас, політичних уподобань, соціального становища та з повагою ставитися до них» [16, с. 57].

З цього приводу Н. Голуб має свою позицію й доводить, що комунікативна компетентність загалом становить комунікативний потенціал особистості, який характеризує її комунікативні здібності, можливості та визначає якість, успішність її спілкування в різних сферах життєвої діяльності. На думку науковця, комунікативна компетентність визначається врахуванням самостійності мовленнєвої діяльності особистості і є практичним аспектом проблеми взаєморозуміння, відображає рівень культурного розвитку особистості в суспільстві, є одним із чинників виховання толерантності, взаєморозуміння [16, с. 57–58].

Комунікативна компетентність є загальним, ієрархічним, комплексним поняттям, що включає мовний, мовленнєвий, комунікативний, соціокультурний і діяльнісний складники.

Серед структурних елементів означеної компетентності варто виокремити власне комунікативну компетенцію як окремий елемент цілісної системи.

В. Приходько, досліджуючи методи комунікативної компетенції, стверджує, що будь-який фахівець повинен володіти різноманітними навичками міжособистісного спілкування, а саме: ефективно говорити й слухати під час спілкування; налагоджувати комунікативний контакт з іншими людьми; орієнтуватися в особливостях партнера у спілкуванні; спостерігати, розуміти та застосовувати невербальну мову; запобігати та долати перепони у взаєморозумінні тощо [17, с. 10].

Проаналізувавши різні тлумачення поняття «комунікативна компетенція», ми підтримуємо такі позиції: це система знань про правила мовної комунікації, її процедуру, етикет, ритуал, що відображає взаємодію інтелектуального, соціального й вербального у поведінці комуніканта (Д. Хаймз); сукупність знань про спілкування, умінь і навичок, потрібних для сприйняття чужих і побудови власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам і ситуаціям спілкування (С. Омельчук); сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для успішного розв'язання життєво важливих питань у процесі комунікації [16, с. 64].

Аналізуючи різні бачення, аргументи й позиції вчених [16], вважаємо, що комунікативна компетенція – це сукупність знань, умінь і навичок, які є необхідними для успішної взаємодії в процесі комунікації, а комунікативна

компетентність – здатність особистості застосовувати досвід мовної й мовленнєвої діяльності у певній сфері. Комунікативна компетентність є індивідуальною рисою кожної особистості.

Означена компетентність поєднує життєві цінності, мотиви, знання, уміння, навички, риси характеру та якості людини. Важливими її складниками є вміння і готовність співпрацювати з людьми, спілкуватися, керувати своїм емоційним станом, залагоджувати конфліктні ситуації тощо. До того ж, важливо давати правильну самооцінку та об'єктивно оцінювати оточуючих. Ефективним є спілкування людини, яка з самого початку націлена на позитивну розмову, здатна аналізувати свої вчинки і вчинки партнерів у процесі комунікації.

Як бачимо, комунікативна компетентність розглядається в широкому контексті професійної підготовки й характеризується як здібність індивіда здійснювати комунікативну діяльність рідною мовою.

Комунікативна компетентність особистості складається з низки відповідних складників. Так, Н. Гез вважає, що компонентами вищезазначеної компетентності є: вербально-комунікативна компетенція; лінгвістична компетенція; вербально-когнітивна компетенція; метакомунікативна компетенція [7, с. 19].

В. Топалова пропонує іншу модель комунікативної компетентності особистості, а саме: країнознавча компетенція; соціолінгвістична компетенція; лінгвістична компетенція; дискурсна компетенція; стратегічна компетенція; ілокутивна компетенція [41, с. 43]. А тому М. Кенел і М. Свейн намагаються структурувати цю компетентність на чотири компоненти (компетенції): граматичну (компетенція, яка допомагає зрозуміти та виразити буквально значення висловлювань); дискурсну (майстерність поєднувати окремі речення у зв'язне усне або письмове повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різноманітні синтаксичні та семантичні засоби); стратегічну (здатність ефективно брати участь у спілкуванні, обираючи для цього правильну стратегію дискурсу, а також адекватну стратегію для підвищення ефективності комунікації; йдеться про вміння, скажімо, застосовувати перифрази, коли є брак словникового запасу в мовця); соціолінгвістичну (уміння розуміти та продукувати словосполучення й речення з такою формою і таким значенням, які відповідають певному соціолінгвістичному контексту) [17, с. 15].

Д. Хаймз поєднав у цьому понятті такі компетенції: лінгвістичну (правила мови); соціально-лінгвістичну (правила діалектного мовлення); дискурсну (правила побудови смислового висловлювання); стратегічну (правила підтримування контакту із співрозмовником) [16, с. 59]. Водночас Л. Бахман виділяє такі складники: мовний (лінгвістичний); дискурсний; прагматичний; розмовний; соціально-лінгвістичний; стратегічний; мовленнєво-мисленнєвий [16, с. 60].

З усього сказаного випливає, що до питання визначення основних складників комунікативної компетентності зверталися багато вчених, але й на сьогодні в наукових колах із цього приводу відбуваються дискусії.

Як свідчать результати аналізу наукових джерел, досить часто комунікативну компетентність розділяють на *предметну* і *ключову*.

Різницю між комунікативною ключовою і комунікативною предметною компетентностями Н. Голуб вбачає у сфері їх функціонування і призначення [16, с. 59].

Отже, ключова *комунікативна компетентність* майбутнього філолога полягає в особистому досвіді взаємодії з людьми у процесі розв'язання різних комунікативних завдань і сприяє успішному поетапному формуванню готовності його до повноцінного функціонування в суспільстві. Сферою ключової комунікативної компетентності є різні, доступні особистості, суспільні сфери. Ця компетентність сприяє розв'язанню життєво важливих завдань у суспільних сферах, соціалізації особистості, зміцненню власних життєвих позицій, розвитку міжособистісних стосунків. Результатом сформованості ключової комунікативної компетентності є реалізація комунікативного досвіду в усіх сферах життєдіяльності.

Предметна комунікативна компетентність полягає у здатності майбутнього вчителя української мови і літератури успішно застосовувати здобуті знання, сформовані мовленнєві вміння і навички в різноманітних комунікативних ситуаціях. Сферою предметної комунікативної компетентності є навчальний процес і міжособистісне спілкування. Її призначенням є допомога в розв'язанні різних навчальних завдань у межах змодельованих викладачем комунікативних ситуацій, відповідно до рівня розвитку студента, налагодженню міжособистісних стосунків. Результатом сформованості вищезазначеної компетентності є прояв комунікативного досвіду і його застосування у професійній діяльності.

Формування комунікативної компетентності потребує цілеспрямованої орієнтації змісту вищої освіти, а саме, у студентів-філологів [46; 47; 49] необхідно виробляти: вміння спілкуватися на високому професійному рівні, що є досить важливим компонентом їхньої фахової майстерності; самостійно шукати, аналізувати, добирати необхідну інформацію, організувати її, перетворювати, зберігати й передавати; вміння, пов'язані з презентацією інформації; навички морально-етичних та правових норм поведінки в суспільстві.

Означений процес є складним, «оскільки він поєднує розвиток особистісних лінгвістичних здібностей, вироблення мовних, мовленнєвих, комунікативних знань, умінь і навичок з урахуванням комунікативної ситуації і невербальних засобів спілкування, а також здатність застосовувати власний досвід у професійній діяльності та в інших сферах» [24, с. 70].

Як висновок можемо стверджувати, що саме ця компетентність допомагає краще зорієнтуватися в процесі пошуку, аналізу, синтезу і збереження інформації.

Основні підходи до навчання майбутнього вчителя-словесника. Сучасний освітній процес ґрунтується на засадах *особистісно орієнтованого, комунікативно-діяльнісного, компетентнісного, текстоцентричного* підходів.

Особистісно орієнтований підхід до навчання забезпечує розвиток і самореалізацію особистості студента, задоволення його освітніх і культурних потреб. Його метою є впровадження сучасних педагогічних технологій, а саме:

педагогіки співробітництва («проникаючої технології»); гуманітарно-особистісної й ігрової технологій; технологій розвивального, проблемного й індивідуального навчання (індивідуальний підхід, індивідуалізація навчання, метод проектів); колективний спосіб навчання.

Змісту означеного навчання властивий особистісний компонент, який забезпечує самопізнання, розвиток рефлексивних здібностей, оволодіння способами саморегуляції, самовдосконалення, моральне самовизначення, формує життєву позицію особистості майбутнього вчителя української мови і літератури, розвиває його культуру мовлення. Таким чином, в особистісно орієнтованому навчальному процесі акцент переноситься з інтелектуального розвитку особистості на емоційний та соціальний [37, с. 45].

Поряд з особистісно орієнтованим підходом у процесі навчання майбутніх учителів-словесників і формування в них культуромовної компетентності необхідно застосовувати *комунікативно-діяльнісний підхід*. Він знаходить відображення в теорії породження мовлення і передбачає вибір змісту навчальних предметів з опорою на врахування специфіки майбутньої фахової діяльності. «Означений підхід характеризується виявленням студентами особливостей процесів надбання культурно-історичного досвіду, накопиченого людством і його передачі, виробленої соціальною практикою, тобто засвоєння знань, умінь, навичок, видів та способів діяльності» [40, с. 115]. Доцільно, щоб студенти не тільки засвоювали необхідний обсяг теоретичних знань, практичних умінь і навичок, але й розвивали мовленнєво-мисленнєві здібності.

Комунікативна спрямованість навчання активізує формування всіх видів мовленнєвої діяльності студентів: уміння слухати, говорити, читати, писати.

За такого підходу добір освітнього матеріалу має відповідати критерію повноти й системності видів діяльності, необхідних для підготовки кваліфікованого й компетентного вчителя української мови і літератури.

Реалізація комунікативно-діялісного підходу під час навчання студентів-філологів створює підґрунтя для подальшого розвитку та систематизації здобутих знань, удосконалення мовно-мовленнєвих умінь і навичок, що сприяє безперервному формуванню комунікативної компетентності. Останню ж розуміють як оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності та основами культури усного й писемного мовлення, базовими вміннями й навичками використання мови у життєво важливих сферах і ситуаціях спілкування.

Актуальним у процесі навчання майбутніх учителів-словесників є і *компетентнісний підхід*. Він змінює мету й вектор змісту вищої освіти від передачі знань і вмінь предметного змісту до виховання (формування) майбутнього фахівця зі сформованими життєвими і професійними компетентностями. Цей підхід у всіх своїх значеннях і аспектах найбільш глибоко відображає основи процесу модернізації [26, с. 283].

На думку Б. Авво суть компетентнісного підходу до навчання у вищій школі полягає в тому, що «студенти працюють над набуттям і розширенням самостійного досвіду рішення реальних завдань, вчать і розвивають здібності

адаптуватися до будь-якої незвичної ситуації і знаходити раціональні рішення. У контексті такого навчання студенти працюють не з штучними, а з реальними проектами, вчаться як у викладача, так і один у одного, вирішують конкретні реальні професійні ситуації, вчаться критично мислити» [1].

За такої умови, змінюється й модель поведінки студента – від пасивного засвоєння знань до дослідницької, активної, самостійної та самоосвітньої діяльності. Процес учіння наповнюється розвивальною функцією, яка стає інтегрованою характеристикою навчання. Така характеристика має сформуватись у процесі навчання і включає знання, вміння, навички, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [43; 38].

Окрім цього, на думку В. Байденка, впровадження компетентнісного підходу сприятиме створенню третього покоління освітніх стандартів вищої освіти (що забезпечить прозорість та співвідносність із європейськими освітніми системами); проектуванню нових освітніх програм із підготовки бакалаврів і магістрів; укріпленню чітких позицій вищої вітчизняної освіти на загальноєвропейському освітньому й дослідницькому просторі (з умовою збереження існуючих академічних характеристик вітчизняної школи); адаптуванню випускників до їхньої життєдіяльності в умовах усе більш зростаючого динамізму та невизначеності, підготовці їх як активних об'єктів нової освітньої парадигми, тобто удосконаленню самоосвіти впродовж усього життя [2].

Компетентнісний підхід у вищій школі характеризується визнанням компетентностей як кінцевого результату навчання та їх цілеспрямованого формування; перенесенням акцентів із поінформованості суб'єктів навчання на їх уміння використовувати інформацію для вирішення практичних проблем [10].

Означений підхід прямо пов'язаний з ідеєю всебічної підготовки і виховання індивіда не лише як висококваліфікованого спеціаліста, а і як особистості, члена колективу й соціуму.

До особливостей компетентнісного підходу у вищій школі можна віднести: визначення компетентностей як кінцевого результату навчання та їх цілеспрямоване формування; перенесення акцентів із поінформованості суб'єктів навчання на їх уміння використовувати інформацію для вирішення практичних проблем; оцінювання рівня сформованості в студентів компетенцій як результату навчального процесу; студентоцентрована спрямованість навчання; спрямованість фахової підготовки на майбутнє працевлаштування випускників [10, с. 29].

Але, домінуючим є те, що «компетентнісний підхід дозволяє віднайти в структурі будь-якої професії той стрижневий компонент, який є підґрунтям і для результативного засвоєння змісту навчання, і для досягнення цілей вищої освіти з обов'язковим урахуванням професійно-ціннісних і пізнавально-освітніх орієнтацій при підготовці фахівця» [5, с. 11].

Компетентнісний підхід передбачає формування професійних і особистісних якостей майбутніх учителів української мови і літератури, їхніх організаторських здібностей, умінь вирішувати проблеми і брати на себе відповідальність, володіння необхідними комунікативними якостями, здатності

оцінювати соціальні процеси, визначати місце й роль у них своєї професійної діяльності, знаходити шляхи її вдосконалення.

Основою *текстоцентричного підходу* є уявлення про текст як результат і продукт творчої діяльності. Дійсно, майже увесь процес навчання у вищій відображений у текстовій формі (монолог викладача на лекції, відповіді студентів на практично-семінарських заняттях, робота з навчально-методичною літературою, наукові та творчі роботи тощо). Через те, що саме в процесі роботи над текстом у студентів-філологів формуються філологічна, лінгвістична, комунікативна, соціокультурна, риторична та ін. компетентності, відбувається духовне збагачення, розвиток їхньої емоційної сфери [27, с. 41].

Систематичне використання текстового матеріалу готує студентів-філологів до глибокого розуміння літературних творів, впливає на ефективне формування їхніх текстотворчих умінь і навичок. «На основі запропонованого викладачем тексту – мовного матеріалу, що містить необхідні для вивчення мовні одиниці (слова, словосполучення, речення), за допомогою завдань, які передбачають опрацювання цього мовного матеріалу, побудові власних висловлювань різних типів і стилів мовлення ґрунтується текстоцентричний підхід, який реалізується в процесі вивчення одиниць мови на текстовій основі» [34, с. 372; 33].

Одним із нових підходів до навчання студентів усіх спеціальностей є *акмеологічний*. Особливістю означеного підходу до покращення підготовки майбутніх учителів української мови і літератури у закладі вищої освіти є його спрямованість на самовдосконалення особистості в освітньому середовищі, саморозвиток та просування майбутнього випускника від однієї вершини професійного, духовно-морального та фізичного розвитку до іншої. На відміну від пануючої раніше думки, що справжнім професіоналом може стати особистість, яка розвивається виключно як суб'єкт праці, Г. Данилова [9] вважає, що чим вищий рівень професіоналізму, тим більше в ньому індивідуального й особистісного.

Акмеологічний підхід конкретизує ідею гуманізації освіти, засади сучасної ідеології виховання у вищій, спрямовані на досягнення подвійної мети: підготовку до майбутньої професійної діяльності та морально-духовне виховання особистості студента [31; 33], що формує її духовний світ.

Перспективність означеного підходу до формування фахової компетентності майбутнього вчителя української мови і літератури полягає в тому, що він орієнтує особистість на постійний саморозвиток і просування до вершин професійного, духовно-морального та фізичного розвитку.

Не претендуючи на вичерпну характеристику всіх підходів до підготовки майбутнього вчителя-словесника, відзначимо, що за умови впровадження вищезазначених студент є не пасивним об'єктом, одержувачем знань, а активним суб'єктом освітнього процесу. Сучасні підходи до навчання (особистісно-орієнтований, комунікативно-діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний та ін.) сприяють самовизначенню, саморозвитку, самовдосконаленню особистості, забезпечують якість підготовки майбутніх педагогів.

Методи навчання студентів філологічних спеціальностей. Виходячи з розуміння мети навчання, закономірностей його перебігу, варто розглядати питання про методи навчання студентів-філологів у ВЗО. З позиції компетентнісного підходу загальнодидактичне трактування методу «як навчити?» слід переформулювати у дефініцію «як вчити, щоб формувати компетентну особистість».

Аналіз науково-методичної літератури дає змогу простежити тенденції розвитку та деякі спроби класифікацій методів навчання у вищій школі.

Частина науковців поділяють методи навчання на *словесні* – розповідь-пояснення, бесіда, лекція; *наочні* – ілюстрація, демонстрація; *практичні* – досліди, вправи, лабораторні роботи, реферати тощо (С. Перовський, Є. Голант). Але при цілісному підході до цього питання, насамперед потрібно відзначити розподіл методів навчання на дві групи, які називаємо *традиційними* й *нетрадиційними*. Більшість традиційних методів навчання стосуються школи взагалі, але їх можна застосовувати і в практиці педагогіки вишу.

Згідно з характером пізнавальної діяльності студентів у засвоєнні змісту освіти виділяють такі методи, як пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові та дослідницькі [4, с. 74; 51].

Під час навчання у закладі вищої освіти студенти-філологи отримують значний багаж знань на лекційних заняттях та з допомогою навчально-методичної літератури. Сприймаючи й осмислюючи факти, явища, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного мислення. Тому *пояснювально-ілюстративний метод* навчання варто застосовувати для передавання значного обсягу матеріалу, викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Але, перш ніж подавати матеріал, потрібно сформулювати проблему, пізнавальне завдання, розкриваючи яке, викладач наводить і порівнює різні наукові погляди й підходи. За умови *проблемного викладання* студент є не просто пасивним спостерігачем, а співучасником наукового пошуку, який бере участь у розв'язанні поставленого завдання.

Активне розв'язання запропонованих педагогом практичних завдань можливе за умови застосування *частково-пошукового (евристичного) методу*, який є перевіреним і надійним способом активізації мислення студентів, спонукання їх до пізнання.

Репродуктивний метод засвоєння дисциплін лінгвістичного спрямування полягає в застосуванні вивченого матеріалу на основі зразка або правила.

«Після засвоєння лекційного матеріалу студенти самостійно мають опрацьовувати додаткову фахову науково-методичну літературу, робити ґрунтовні висновки за результатами наукового пошуку. Адже саме в дослідницькій діяльності найповніше виявляється ініціатива, винахідливість, самостійність, творчий потенціал, комунікативні та організаційні вміння майбутнього вчителя української мови і літератури» [25, с. 6].

Однак пріоритетними методами навчання в українській педагогіці визнано *активні* та *інтерактивні*, серед яких вирізняються: *проблемні*, *частково-пошукові*, *дослідницькі* та ін. (А. Вербицький, Т. Кобильник, В. Рибальський, І. Родигіна, А. Соломатін).

В основу *активних методів* покладено діалогічне спілкування, як між викладачем і студентами, так і між самими студентами. У процесі діалогу розвиваються комунікативні здібності, уміння вирішувати проблеми колективно.

Окрім зазначених вище, під час навчання майбутніх учителів української мови і літератури варто застосовувати й такі активні методи, як метод проєктів, портфоліо, кейс-метод [30; 52], ділова гра, розігрування ролей, аналіз конкретних ситуацій, активне програмове навчання, стажування та ін.

Особливе значення у цьому процесі варто надавати *письмовим роботам*, так званим *проєктам*. Вони сприяють розвиткові логічного мислення, стилістичних умінь і навичок, комунікативної компетентності. Адже, як відомо, «письмова діяльність – це досить важка праця, до того ж ризикова: правильне оформлення думок спонукає нас бути чутливими до критики, заперечень, неправильної інтерпретації» [18, с. 135].

За допомогою методу проєктів студенти вчаться самостійно, критично, творчо мислити, чітко формулювати й висловлювати власну позицію з приводу тих чи інших явищ. Ефективним засобом раціонального, прозорого оцінювання й атестації майбутніх учителів-філологів є метод *портфоліо*. Під час застосування означеного методу можна залучити самих студентів до самостійного усвідомлення і вирішення певних проблем. Уміло скомпоноване портфоліо може поєднати інформацію й аналіз предметних умінь і навичок, процес оволодіння практичною майстерністю на заняттях та під час практики. Метод портфоліо може містити в собі відеозаписи, світлини, комп'ютерні презентації, звіти, поетапні показники роботи над дипломним дослідженням студента тощо.

Одним із інтерактивних методів, який набув популярності у Великобританії, США, Німеччині, Данії та інших країнах, є *кейс-метод* (метод аналізу ситуацій [30; 52]). У світовій практиці саме йому відводиться чільне місце у вирішенні сучасних проблем навчання. Його суть полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій; історій; текстів, які називаються «кейсом») для спільного аналізу, обговорення, прийняття рішень або формулювання висновків студентами з певного розділу навчальної дисципліни. Аналізований метод розвиває аналітичні, практичні, комунікативні, соціальні навички, які є необхідними у професійній діяльності вчителя-словесника.

Одним із методів активного навчання, який дає змогу наблизити цей процес до реальної практичної діяльності є *метод аналізу конкретних ситуацій*. Цей метод передбачає розгляд виробничих проблемних ситуацій, складних конфліктних випадків у процесі вивчення програмового матеріалу.

Аналізований метод роботи варто використовувати як основу для вивчення нового матеріалу. У процесі пояснення матеріалу з певної навчальної дисципліни студентам-філологам можна запропонувати логічні запитання, відповіді на які потрібно під час аудиторної роботи або після самостійного опрацювання.

Стажкування, або *практика*, як метод навчання майбутніх учителів української мови і літератури полягає в тому, щоб студент у ролі стажиста

займав певну посаду. Хоча і під контролем, він повинен самостійно діяти, виконувати завдання, приймати рішення, співпрацювати з іншими.

Визначальними завданнями практики є розвиток індивідуальних, фахових і творчих здібностей майбутніх учителів-словесників. Вона є одним із етапів формування фахової компетентності, який включає в себе низку складників. Практика допомагає студентові виробити індивідуальний стиль діяльності.

До провідних методів навчання і виховання у ЗВО належить *лекція* [29]. Одним із її різновидів є *проблемна лекція*, яка містить у собі проблемні, дискусійні питання, варіанти вирішення яких досягаються обов'язковим обговоренням їх між усіма присутніми. Під час проблемної лекції викладач не подає знання в готовому вигляді, а ставить перед студентами проблему, пробуджує в них бажання знайти засоби її вирішення. Процес осмислення матеріалу відбувається у співпраці й діалозі викладача зі студентами, що стимулює останніх до активної пізнавальної діяльності та сприяє формуванню в них фахових компетентностей.

У ході проблемної лекції здебільшого використовують метод *проблемного викладу матеріалу* та *частково-пошуковий метод*.

Проаналізовані методи спрямовані на тренування й розвиток творчого мислення студентів філологічних спеціальностей, формування в них фахових умінь і навичок. Методи активного навчання стимулюють і підвищують зацікавленість до фахових дисциплін, активізують та загострюють сприймання навчального матеріалу.

Цінність інтерактивних методів навчання в процесі компетентнісної освіти, на думку І. Родигіної, полягає в тому, що всі вони ґрунтуються на навчанні у взаємодії, яка передбачає організацію спільної роботи, налагодження контактів задля розв'язування навчальних завдань і взаємонавчання, актуалізацію досвіду безконфліктних відносин» [36, с. 9].

Як висновок можна стверджувати, що компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури формується на основі опанування змісту вищої освіти, складниками якого є: система наукових знань, умінь, навичок, досвіду (компетентностей). Цей процес може реалізуватися через низку традиційних, активних та інтерактивних методів навчання. На сучасному етапі розвитку освіти традиційні методи навчання (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні) є неспроможними вповні забезпечити всебічний розвиток компетентної особистості та кваліфікованого вчителя-словесника. Вони є підґрунтям для реалізації активних методів навчання. До активних методів, адекватних завданням компетентнісно спрямованого навчання належать: метод проектів, портфоліо, кейс-метод, активне програмове навчання, стажування, проблемна лекція та ін.

Упроваджуючи ці методи в процес навчання студентів філологічних спеціальностей викладач закладу вищої освіти формує в них індивідуальні, фахові, творчі здібності, тобто професійну компетентність.

Висновки. Як підсумок можна констатувати, що компетентнісно спрямована підготовка майбутніх учителів української мови і літератури відбувається на основі сучасних підходів і методів навчання.

Основними підходами до навчання студентів-філологів, на нашу думку, є *особистісно орієнтований*, що забезпечує розвиток і самореалізацію особистості студента, задоволення його освітніх і культурних потреб; *комунікативно-діяльнісний*, що характеризується виявленням студентами особливостей процесів надбання культурно-історичного досвіду, накопиченого людством і його передачі, виробленої соціальною практикою, тобто засвоєння знань, умінь, навичок, видів та способів діяльності; *компетентнісний*, що ґрунтується на міждисциплінарних, інтегрованих вимогах до результату навчання і сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей; *текстоцентричний*, що акцентує увагу на виробленні філологічної, лінгвістичної, комунікативної, соціокультурної, риторичної та ін. компетентностей, впливає на духовне збагачення, розвиток їхньої емоційної сфери; *акмеологічний*, що конкретизує ідею гуманізації освіти, засади сучасної ідеології виховання у закладі вищої освіти, спрямованих на підготовку до майбутньої професійної діяльності та морально-етичне виховання особистості студента, що формує її духовний світ.

Компетентнісно спрямованій підготовці майбутніх учителів-словесників також сприяють традиційні та інноваційні методи навчання. Однак традиційні (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні) є неспроможними вповні забезпечити означений процес. Вони є основою активних методів навчання, серед яких ми надаємо перевагу таким: *метод проектів, портфоліо, кейс-метод, метод аналізу конкретних ситуацій, стажування (практика), проблемна лекція* тощо. Ці методи навчання сприяють формуванню в майбутніх учителів української мови і літератури індивідуальних, фахових, творчих здібностей, тобто професійної компетентності.

Література:

1. Авво Б. Методология компетентностного подхода в высшем образовании [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.1.emissia.peterhost.ru/offline/2005/978.htm>.
2. Байденко В. Компетенции в профессиональном образовании. Высшее образование в России. 2004. № 11. С. 3–13.
3. Бібік Н. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 45–50.
4. Біляєв О. Лінгводидактика рідної мови: навч.-метод. посібник. Київ: Генеза, 2005. 179 с.
5. Василенко М. Формування професійно-комунікативних умінь у студентів філологічних факультетів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Черкаси, 2008. 286 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Бусел]. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
7. Гез Н. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований. Иностранные языки в школе. 1985. № 2. С. 17–24.
8. Головань М. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2011. № 8. С. 224–233.
9. Данилова Г. Акмеологія і професіоналізм в умовах глобалізації. Акмеологія – наука XXI століття: матеріали МНПК Київ: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2005. 412 с.
10. Заблоцька О. Компетентнісний підхід як освітня інновація : порівняльний аналіз [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.eprints.zu.edu.ua/2473/1/63-68.pdf>.
11. Зеер Э., Павлова А., Сыманюк Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход. Москва: Московский психолого-социальный ин-т, 2005. 216 с.

12. Зязюн І. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: монографія. Київ; Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. С. 8–10.
13. Калінін В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Житомир, 2005. 20 с.
14. Кардаш Л., Овсієнко Л., Кулик О. Педагогічна практика студентів-філологів. Переяслав-Хмельницький: ФОП «Лукашевич», 2013. 104 с.
15. Коджаспирова Г., Коджаспиров А. Словарь по педагогике. Москва: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д «МарТ», 2005. 256 с.
16. Компетентнісний підхід до навчання української мови в основній школі (матеріали круглого столу). Українська мова і література в школі. 2012. № 4. С. 51–64.
17. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / ред. Овчарук О. Київ: «К.І.С.», 2004. С. 3–21.
18. Кошманова Т. Розвиток педагогічної освіти у США (1960–1998 рр.). Луганськ: Вид-во «Світ», 1999. 486 с.
19. Краєвський В., Хуторской А. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах. Педагогика. 2003. № 5. С. 3–10.
20. Кучай О. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. Рідна школа. 2009. № 11. С. 44–48.
21. Маркова А. Психология профессионализма. Москва: Знание, 1996. 308 с.
22. Нагорна Н. Формування у студентів понять компетентності й компетенції. Виховання і культура. 2007. № 1–2. С. 266–268.
23. Овсієнко Л.М. Інноваційні процеси в системі формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів в Україні. Innovative processes in education: Collective monograph. – АМЕЕТ Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. P.130–141.
24. Овсієнко Л. Комунікативна компетентність як основа компетентнісного підходу до засвоєння студентами-філологами лінгвістичних дисциплін. Теоретична і дидактична філологія: зб.наук. пр. Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич, 2013. Вип. 14. С. 61–71.
25. Овсієнко Л. Методи навчання лінгвістики тексту в системі компетентнісної мовної освіти майбутніх учителів-словесників. Українська мова і література в школах України. Київ: ТОВ «Фірма «Антологія»», 2014. № 12. С. 5–11.
26. Овсієнко Л. Проблеми реалізації компетентнісного навчання в процесі підготовки майбутніх учителів-словесників. Педагогічні науки. Херсон: ХДУ, 2012. Вип. LXI. С. 281–287.
27. Овсієнко Л. Реалізація ідеї текстоцентризму в навчанні лінгвістики тексту студентів-філологів. Рідна школа. Київ: ПП «Вид-во «Фенікс»», 2015. № 11–12 (1031–1032). С. 40–43.
28. Овчарук О. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. Київ: «К.І.С.», 2003. 296 с.
29. Ортинський В. Педагогіка вищої школи. Київ: Наук. думка, 2009. 463 с.
30. Пентиліук М. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: зб.ст. Київ: Ленвіт, 2011. 256 с.
31. Петько Л.В. Виховний потенціал методу ситуаційного аналізу («Case study» method) у формуванні професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету. Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання: зб. наук. пр. ; за ред. академіка В.І.Бондаря. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2015. Вип. 27. С. 133–140.
32. Петько Л.В. Реалізація морально-суспільної проблематики у формуванні професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету. Науковий часопис НПУ ім. М.Д.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб.

- наук. пр.; за ред. академіка В.І.Бондаря. Київ: Вид-во НПУ ім.М.П.Драгоманова, 2016. Вип. 55. С. 166–173.
33. Петько Л.В. Філософсько-лінгвістичні ідеї розуміння міжлюдської комунікації у соціальному середовищі. Наукові записки Нац. університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : зб. наук. пр. / укл. І.В.Ковальчук, Л.М.Коцюк, С.М.Новоселецька. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2015. Вип. 53. –С. 309–312.
 34. Петько Л.В. Формування духовних цінностей студентської молоді шляхом створення професійно спрямованого іншомовного навчального середовища в умовах університету (на прикладі вивчення англійською мовою новели О'Генрі «Останній листок»). Проблеми освіти: наук. зб. / засн. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. – Київ: ПП Лисенко М.М., 2014. № 79. С. 302–307.
 35. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.
 36. Родигіна І. Дидактичні умови реалізації компетентнісного підходу в навчанні. Біологія і хімія в школі. 2007. № 3. С. 7–10.
 37. Сергійчук О., Сембрат А. Педагогічні аспекти реалізації особистісно орієнтованого підходу в навчальному процесі ВНЗ. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2014. Вип. 48. С. 39–46.
 38. Теорія і методика професійної освіти: навч. посібник / за ред. проф. З. Курлянд. Київ: Знання, 2012. 390 с.
 39. Тернопільська В.І. Структура професійної компетентності майбутнього фахівця. Науковий вісник Мелітопольського держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогіка. 2012. Вип. 9 . С. 208–213.
 40. Тернопільська В.І. Моделювання самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2016. Вип. 25. С. 6–22.
 41. Топалова В. Формирование социокультурной компетенции студентов технического вуза (на материале английского языка): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ. 1998. 168 с.
 42. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія / Богуш А. та ін. ; за ред. акад. А. Богуш. Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.
 43. Хуторской А. Ключевые компетенции. Технология конструирования. Народное образование. 2003. № 5. С. 55–61.
 44. Шадриков В. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход. Высшее образование сегодня. 2004. № 8. С. 26–31.
 45. Шишов С. Понятие компетенции в контексте качества образования. Стандарты и мониторинг в образовании. 1999. № 2. С. 41–48.
 46. Шиянюк Л. Текст як основа формування риторичної культури студентів-нефілологів. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2010. Вип. 50. С. 372.
 47. Ovsiienko Liudmyla. Innovative approaches to improving professional training of specialists in higher educational institutions. Current scientific research: Collection of scientific articles. Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2017. P. 215–220.
 48. Ovsiienko Liudmyla. Multimedia technologies in strategy of competence oriented teaching text linguistics to Philology students. Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles. – Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. P. 338–345.
 49. Ovsiienko Liudmyla. Regularities of competently directed learning of text linguistics of students' philological specialities. Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2. Psychology. Pedagogy and Education. Edizioni Magi Roma, Italy. 2016. P. 245–250.
 50. Ovsiienko L.M. The main problems in teaching linguistics students on the basis of competency-based approach. Science and education: trends and prospects: Collection of scientific articles. –

- Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, United States of America, 2018. P. 321–326.
51. Pet'ko Lyudmila. Preparing higher school graduates in foreshortening of leader competencies for 2020. Topical questions of contemporary science: Collection of scientific articles. – Aspekt Publishing of Budget Printing Center, Taunton, MA 02780, United States of America, 2017. P. 467–472.
52. Pet'ko Lyudmila. Teaching methods and the formation of professionally oriented foreign language learning environment in conditions of university. Intellectual Archive. 2016. Vol. 5. No. 4 (July/August). Toronto: Shiny Word Corp., Canada. P. 73–87.
53. Pet'ko Lyudmila. The "Case Study" Method as Means of Formation of a Professionally Oriented Foreign Language Teaching Environment in University Conditions. Intellectual Archive. 2015. Volume 4. No. 4 (July). Series "Education & Pedagogy". Toronto: Shiny Word Corp. P. 48–65.

Анотації

УДК 378.147

Овсієнко Л.М. Компетентнісно спрямована підготовка майбутніх учителів української мови і літератури.

У поданому розділі монографії робиться спроба схарактеризувати особливості компетентнісно спрямованої підготовки майбутніх учителів української мови і літератури. Зазначено, що основними підходами до навчання студентів-філологів є особистісно орієнтований, комунікативно-діяльнісний, компетентнісний, текстоцентричний та акмеологічний. Компетентнісно спрямованій підготовці майбутніх учителів-словесників сприяють традиційні та інноваційні методи навчання, серед яких перевага надається методу проєктів, портфоліо, кейс-методу, стажуванню (практиці), проблемній лекції тощо.

Ключові слова: компетентність, комунікативна компетентність, компетенція, компетентнісний підхід, особистісно орієнтований підхід, комунікативно-діяльнісний підхід, компетентнісний підхід, текстоцентричний підхід, акмеологічний підхід, метод проєктів, портфоліо, кейс-метод, метод аналізу конкретних ситуацій, стажування (практика), проблемна лекція.

Овсиенко Л.Н. Компетентностно направленная подготовка будущих учителей украинского языка и литературы.

В представленной главе монографии делается попытка охарактеризовать особенности компетентно направленной подготовки будущих учителей украинского языка и литературы. Автор отмечает, что основными подходами к обучению студентов-филологов являются личносно ориентированный, коммуникативно-деятельностный, компетентностный, текстоцентрический и акмеологический. Компетентно направленной подготовке будущих учителей-словесников способствуют традиционные и инновационные методы обучения, среди которых предпочтение отдается методу проєктов, портфоліо, кейс-методу, стажировке (практике), проблемной лекции и т.д.

Ключевые слова: компетентность, коммуникативная компетентность, компетенция, компетентностный подход, личносно ориентированный подход, коммуникативно-деятельностный подход, компетентностный подход, текстоцентрический подход, акмеологический подход, метод проєктов, портфоліо, кейс-метод, метод анализа конкретных ситуаций, стажировки (практика), проблемная лекция.

Ovsiienko Liudmyla. Competence-focused training for future teachers of the Ukrainian language and literature.

The presented part of the monograph attempts to characterize peculiarities of competence-focused training for future teachers of the Ukrainian language and literature. The author points out that the main approaches to teaching students of linguistics are the personality-oriented approach, communicative-activity approach, competence-based approach, text-centered approach and

acmeologic approach. The competence-focused training of future language teachers is facilitated with traditional and innovative teaching methods, among which the preferred ones are project method, portfolio method, case method, practical training (internship), issue-focused lecture etc.

Key words: *competence, communicative competence, competency, competence-based approach, personality-oriented approach, communicative-activity approach, competence-based approach, text-centered approach, acmeologic approach, project method, portfolio, case method, case study method, practical training (internship), issue-focused lecture.*